

Dr. Murat UÇAK

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medeni Hukuk Anabilim Dalı

**ELEKTRONİK TİCARET PAZARYERİNDE
ANA SÖZLEŞMENİN İHLALİ:
ARACI HİZMET SAĞLAYICININ
ALICILARA KARŞI
HUKUKİ SORUMLULUĞU**

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	VII
ÖNSÖZ	XI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XXV
GİRİŞ.....	1
I. KONUNUN TAKDİMİ VE ÖNEMİ	1
II. KONUNUN KAPSAMI VE SINIRLANDIRILMASI	6
III. TERMİNOLOJİ	8
IV. ARAŞTIRMA PLANI	12

BİRİNCİ BÖLÜM

ELEKTRONİK TİCARET VE ELEKTRONİK TİCARET PAZARYERİ KAVRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

I. ELEKTRONİK TİCARET	15
A. Tanım.....	20
B. Unsurları	22
1. Fiziki Olarak Karşı Karşıya Gelmemesi.....	23
2. Elektronik Ortam	23
3. Çevrimiçi Olma	24
4. İktisadi ve Ticari Her Türlü Faaliyet.....	24
C. C Türleri.....	25
1. Elektronik Ticaretin Konusu Bakımından Türleri	26
2. Tarafların Sıfatı Bakımından Türleri.....	27

3. Elektronik Ticaret Ortamını Sağlayan Kişi Bakımından Türleri	32
D. İlgili Yasal Düzenlemeler	33
1. Uluslararası Hukuktaki Yasal Düzenlemeler	35
a. Birleşmiş Milletler Tarafından Hazırlanan Yasal Düzenlemeler	35
b. AB Hukukunda Yer Alan Yasal Düzenlemeler	38
aa. E-ticaret Direktifi	38
bb. E-imza Direktifi	40
cc. Tüketici Hakları Direktifi	41
dd. Dijital İçerik Direktifi ve Mal Satımı Direktifi	44
ee. P2B Tüzüğü	45
ff. Dijital Hizmetler Yasası	46
gg. Diğer Düzenlemeler	47
hh. Bağlayıcı Olmayan Düzenleme Örnekleri	48
2. ABD Hukukunda Yer Alan Yasal Düzenlemeler	50
3. Türk Hukukunda Yer Alan Yasal Düzenlemeler	51
II. ELEKTRONİK TİCARET PAZARYERİ	55
A. Tanım	57
B. Kullanıcılarına Yönelik Avantajları	62
C. Elektronik Ticaret Pazaryerlerine Özgü Özellikler	66
D. Elektronik Ticaret Pazaryeri Uygulamalarında Yer Alan Aktörler	69
1. Elektronik Ticaret Aracı Hizmet Sağlayıcı (ETAHS)	71
2. Elektronik Ticaret Hizmet Sağlayıcı (ETHS)	82
3. Alıcı	86
E. Taraflar Arasındaki Hukuki İlişkinin Niteliğine Göre Uygulanacak Hükümler	87
1. Adi İş Niteliğindeki İşlemlerde Uygulanacak Hükümler	90
2. Ticari İş Niteliğindeki İşlemlerde Uygulanacak Hükümler	92
3. Tüketici İşlemi Niteliğindeki İşlemlerde Uygulanacak Hükümler	97

a. Genel Olarak	97
b. Satıcı/Sağlayıcı	100
c. Tüketici.....	105
d. Uygulanacak Hükümler	107
F. Elektronik Ticaret Pazaryerinin Türleri.....	108
1. İşlem Yapan Tarafların Niteliğine Göre Elektronik Ticaret Pazaryerleri	109
a. İşletmeden İşletmeye (B2B) Hizmet Veren Pazaryerleri	109
b. İşletmeden Tüketicie (B2C) Hizmet Veren Pazaryerleri	111
c. Tüketiciden Tüketicie (C2C) Hizmet Veren Pazaryerleri	112
2. Kurulan Hukuki İlişkinin Konusuna Göre Elektronik Ticaret Pazaryerleri	112
a. Fiziki Mal Sağlamaya Yönelik Elektronik Ticaret Pazaryerleri	113
b. Dijital Ürün Teminine Yönelik Elektronik Ticaret Pazaryerleri	115
c. Hizmet Sunumuna Yönelik Elektronik Ticaret Pazaryerleri	117
3. Ana Sözleşmenin Kurulması ve İfasında Aldığı Role Göre Elektronik Ticaret Pazaryerleri.....	121
a. Pasif Biçimde Hareket Eden Elektronik Ticaret Pazaryerleri	121
b. Aktif Biçimde Hareket Eden Elektronik Ticaret Pazaryerleri	122

İKİNCİ BÖLÜM
ELEKTRONİK TİCARET PAZARYERİNDE
ANA SÖZLEŞMENİN KURULMASI VE
İHLALİ

I. ELEKTRONİK TİCARET PAZARYERİNDE KURULAN SÖZLEŞME İLİŞKİLERİ	125
A. Aracılık Sözleşmesi	126
B. Pazaryeri Hizmet Sözleşmesi	129
1. Tanım	130
2. Pazaryeri Hizmet Sözleşmesinden Doğan Yükümlülükler	133
C. Ana Sözleşme	138
1. Elektronik Sözleşme Olarak Ana Sözleşme	139
2. Elektronik Sözleşmelerin Mesafeli Sözleşmelerle Karşılaştırılması	143
a. İletişim Araçları Yönünden	146
b. İletişim Araçlarının Kullanılmasının Zamanı Yönünden	147
c. Hukuki İlişkinin Niteliği Yönünden	150
d. Bir Organizasyonun Var Olup Olmaması Yönünden	150
e. Edimin Niteliği Yönünden	153
f. Araştırma Konusu Açısından Değerlendirmelerimiz	156
II. ANA SÖZLEŞMENİN KURULMASI	159
A. Tarafların İrade Beyanı	164
B. Öneri Aşaması	169
1. Elektronik Ticaret Pazaryerinde Mal veya Hizmetlerin Sergilenmesinin Hukuki Niteliği	170
a. Mal veya Hizmetlerin Pazaryerinde Sergilenmesini Öneriye Davet Olarak Nitelendiren Görüş	171
b. Yalnızca Dijital Ürünlerin Pazaryerinde Sergilenmesini Öneri Olarak Nitelendiren Görüş	174
c. Mal veya Hizmetlerin Pazaryerinde Sergilenmesini Öneri Olarak Nitelendiren Görüş	174

d. Değerlendirmelerimiz	175
2. Öneri ile Bağlılık Süresi.....	178
3. Tüketici İşlemlerinde Sözleşme Yapma Zorunluluğu.....	182
C. Kabul Aşaması	184
D. Ana Sözleşmenin Kurulduğu ve Hükümlerini Doğurduğu An....	187
III. ANA SÖZLEŞMENİN İHLALİ	192
A. Ana Sözleşmenin İfası	193
1. İfanın Tarafları.....	194
2. İfanın Konusu	197
a. Konusu Fiziki Mal Sağlama Olan Sözleşmelerde İfa.....	198
b. Konusu Dijital Ürün Temini Olan Sözleşmelerde İfa.....	200
c. Konusu Hizmet Sunumu (İşgörme) Teşkil Eden Sözleşmelerde İfa.....	203
3. İfa Yerinin Belirlenmesi.....	204
a. Doğrudan E-ticarete İlişkin Sözleşmelerde İfa Yeri.....	205
b. Dolaylı E-ticarete İlişkin Sözleşmelerde İfa Yeri.....	206
4. İfa Zamanı.....	210
B. Ana Sözleşmenin İhlali Halleri.....	213
1. Kusurlu Sonraki İmkânsızlık.....	215
2. Temerrüt	218
3. Sözleşme Konusu Edimin Gereği Gibi İfa Edilmemesi.....	221

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ELEKTRONİK TİCARET ARACI HİZMET SAĞLAYICININ ANA SÖZLEŞMENİN İHLALİNDEN KAYNAKLANAN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUN SEBEPLERİ

I. HUKUKİ SORUMLULUK.....	229
II. ETAHS'NİN SORUMLULUĞUNUN HUKUKİ SEBEPLERİ VE KAPSAMI.....	235

A. Üçüncü Kişinin Fiilini Üstlenme Çerçevesinde Sorumluluğu.....	243
B. Dürüstlük Kuralından Doğan Sorumluluğu	251
1. Hukuki Görünüşe Güvenin Korunması İlkesi Çerçevesinde Sorumluluğu	252
2. Güven Sorumluluğu Kapsamında Sorumluluğu	259
a. Koruma Yükümlülüğü ve Güven Sorumluluğu.....	259
b. Güven Sorumluluğunun Şartları.....	263
c. ETAHS'nin Güven Sorumluluğu Uyarınca Sorumlu Tutulabileceği Durumlar	266
C. Kanunlardan Doğan Sorumluluğu	272
1. Tüketici Mevzuatından Doğan Sorumluluğu.....	277
a. 7392 sayılı Kanun ile Getirilen Değişikliklerden Önceki Durum.....	279
aa. Ana Sözleşmenin İhlalinden Sorumlu Tutulamayacağına İlişkin Görüşler.....	281
bb. Her Türlü Borca Aykırılıktan Sorumlu Tutulacağına İlişkin Görüşler	283
i. TKHK m. 48/V Hükmü Gerekçesine Dayanan Görüş	284
ii. Satıcı/Sağlayıcı Adına ya da Hesabına Hareket Etmesine Dayanan Görüş	285
iii. Aracılık Hizmetinin Niteliğine Dayanan Görüş..	286
cc. Oluşturulan Sistemin Aksaklığı Nedeniyle Oluşan Sorumluluk Görüşü	287
dd. 7392 sayılı Kanun ile Getirilen Değişikliklerden Önceki Durum Hakkındaki Görüşlerimiz	289
b. 7392 sayılı Kanun ile Getirilen Değişikliklerden Sonraki Durum	294
aa. Satıcı veya Sağlayıcı Adına Bedelin Tahsil Edilmemesi Durumunda	295
bb. Satıcı veya Sağlayıcı Adına Bedelin Tahsil Edilmesi Durumunda.....	296
i. Bedelin Satıcı/Sağlayıcıya Aktarılması İstisnası..	297

ii. Ayrıptan Doğan Hakların Kullanılması İstisnası ..	302
cc. Aracı Hizmet Sağlayıcının Satıcı ve Sağlayıcı ile Birlikte Müteselsilen Sorumlu Olması.....	304
dd. Değerlendirmelerimiz	310
2. Ürün Sorumluluğu Hükümleri Çerçevesinde Sorumluluğu .	315
a. Ürün Sorumluluğu ve Yasal Düzenlemeler	316
b. Sorumluluğun Hukuki Niteliği.....	321
c. ABD ve AB Hukukunda ETAHS'nin Ürün Sorumluluğuna İlişkin Tartışmalar	326
d. İktisadi İşletmeci Olarak ETAHS'nin Sorumluluğu.....	334
aa. İmalatçı Olarak Sorumluluğu.....	336
bb. İthalatçı Olarak Sorumluluğu	342
cc. Yetkili Temsilci Olarak Sorumluluğu	347
dd. Dağıtıcı Olarak Sorumluluğu.....	348
e. Sorumluluğun Şartları.....	353
aa. Ürünün Hatalı Olması.....	354
bb. Zarar	358
cc. Uygun Nedensellik Bağı	363

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ELEKTRONİK TİCARET ARACI HİZMET SAĞLAYICININ ANA SÖZLEŞMENİN İHLALİNDEN DOĞAN SORUMLULUĞUNUN HUKUKİ SONUÇLARI VE SORUMLULUĞA ETKİ EDEN ÖZEL DURUMLAR

I. ETAHS'NİN ALICILARA KARŞI HUKUKİ SORUMLULUĞUNUN SONUÇLARI.....	365
A. Taahhüt Edilen Edim Fiilinin Yerine Getirilmemesinin Hukuki Sonuçları	366

1. Riskin Gerçekleşmesine Bağlı Ortaya Çıkan Zararın Giderilmesi Borcu	366
2. Üstlenen Niteliğindeki ETAHS'nin Ödediği Bedeli ETHS'ye Rücu Etmesi	371
B. ETAHS'nin Güven Sorumluluğunun Hukuki Sonuçları.....	378
1. Ana Sözleşmenin İhlali Sonucu Uğranılan Zararın Giderilmesi	378
2. ETAHS'nin Rücu Hakkı	379
C. TKHK m. 48/VI-(d) Hükmü Gereğince Doğan Müteselsil Sorumluluğun Hukuki Sonuçları.....	381
1. Edimin İfasının İmkansızlaşması Halinde.....	383
2. Temerrüde Düşülmesi Halinde	388
3. Sözleşmenin Gereği Gibi İfa Edilmemesi Halinde.....	394
4. Aracı Hizmet Sağlayıcının Tüketiciye Karşı Savunma İmkanları	397
5. Aracı Hizmet Sağlayıcının Satıcı/Sağlayıcıya Rücu Etmesi... 399	
D. Ürün Sorumluluğu Çerçevesinde Sorumluluğunun Hukuki Sonuçları	405
1. Tazminat Davası	405
2. Sorumluluktan Kurtulma Şartları	408
3. İspat Yükü	416
4. Tazminat Davasında Zamanaşımı Süresi	422
II. ETAHS'NİN "SORUMLULUK MUAFİYETİ" (GÜVENLİ LİMAN) SAVUNMASI	425
A. Hukuka Aykırı İçerik Kavramı.....	427
B. Türk Hukukunda Yer Alan Düzenlemeler Çerçevesinde İnceleme.....	428
C. AB Hukukunda Yer Alan Düzenlemeler Çerçevesinde İnceleme	433
D. ETAHS'nin Sorumluluk Muafiyeti Savunmasına İlişkin Değerlendirmelerimiz	445
III. SORUMSUZLUK KAYITLARININ SORUMLULUĞA ETKİSİ ..	452
A. Hukuki Niteliği	453

B. Elektronik Ticaret Pazaryerlerinin Türlerine Göre Sorumsuzluk Kaydına Uygulanacak Hükümler.....	456
1. İşletmeden İşletmeye (B2B) Hizmet Veren Pazaryerlerinde	457
2. Tüketiciden Tüketicie (C2C) Hizmet Veren Pazaryerlerinde.....	461
3. İşletmeden Tüketicie (B2C) Hizmet Veren Pazaryerlerinde.....	462
C. Sorumluluk Sebeplerine Göre Sorumsuzluk Kayıtlarının Geçerliliğinin Denetimi.....	463
1. Üçüncü Kişinin Fiilini Üstlenme Sebebiyle Sorumlu Olması Halinde.....	463
2. Güven Sorumluluğu Sebebiyle Sorumlu Olması Halinde.....	464
3. Tüketici Mevzuatı Hükümlerince Sorumlu Olması Halinde	468
4. Ürün Sorumluluğu Sebebiyle Sorumlu Olması Halinde	468
SONUÇ	471
KAYNAKÇA.....	493